



~ WSPÓLNOTA ~

Gazetka Parafii Świętego Michała Archanioła w Lesnej

Lesna 414, 34-300 Żywiec
www.lesna.bielsko.opoka.org.pl

tel./fax 033 867 13 55
lesna@bielsko.opoka.org.pl

ROK XI

Nr 28

12 kwietnia 2009 r.

PRZYDROŻNE KRZYŻE I KAPLICZKI

Krzyże przydrożne i kapliczki to pomniki sakralnej kultury, które są zarazem świadkami i pamiątką dziejów. Krajobraz Polski jest nimi bogato ozdobiony.

Stawiano je z różnych powodów i w różnych czasach. Najwięcej krzyży przydrożnych postawiono w XVII wieku, kiedy katolicy byli represjonowani. Kolejnym okresem kiedy stawiano krzyże był czas po wojnach napoleońskich, po Wiośnie Ludów i po uwłaszczeniu chłopów. Wiele krzyży postawiono też po roku 1880.

Żaden z nich nie powstał przypadkowo, każdy do czegoś nawołuje, przypomina o jakimś zdarzeniu. W czasie rozbiorów Polski stawianie krzyży i kapliczek było zabronione. Krzyże stawiano w miejscach ważnych, znaczących dla ludzi - przy kościele; w centrum osady lub wsi wyznaczając w ten sposób ich punkt centralny; na początku lub na końcu zabudowań wsi wytyczając jej granice; na rozstajnych drogach, gdzie żegnano odchodzących; w miejscu gdzie znaleziono kości ludzi dotkniętych zarazą lub poległych w potyczkach wojsk napoleońskich i szwedzkich. Stawiano je także przy ścieżkach prowadzących do lasu czy na skraju pól.

Na krzyżach przydrożnych są wyryte, wyciosane lub namalowane farbą napisy w języku polskim i łacińskim. Są to często słowa Jezusa, także cytaty z Ewangelii, słowa Ojców i Doktorów Kościoła, władców, cesarzy chrześcijańskich, modlitw i pobożnych życzeń fundatorów.

Krzyże stawiano też dla upamiętnienia nagłej śmierci. Kiedy człowiek zginął tragiczną śmiercią w wypadku, w wyniku zabójstwa,

od uderzenia pioruna, wierzono, że jego dusza nie zazna spokoju dopóki nie zostanie postawiony przydrożny krzyż lub kapliczka. One miały zapewnić wieczny spokój.

Krzyże wznoszono nie dla swojej chwały, ale z myślą o potomnych, o przyszłych pokoleniach, by te kontynuowały dzieło praojców. Stanowiły one znak rozpoznawczy i wyraz pobożności mieszkańców danego regionu, były świadectwem życia religijnego danej parafii, chlubą wioski, osady i miasta. Ich liczba świadczyła o religijności mieszkańców. Kiedy mijano krzyż stojący na początku lub końcu wsi czy miasta, zatrzymywano się, zdejmowano czapkę i odmawiano modlitwy. Formą oddawania czci krzyżowi było zdobienie go kwiatami i palenie przy nim świec. Do zwyczaju należy sadzenie drzew przy krzyżach, kapliczkach oraz figurach. Zwyczajem związanym z krzyżem było też zatrzymywanie się przy nim konduktu pogrzebowego. Proszono wówczas Zbawiciela o miłosierdzie dla zmarłego. Przy krzyżu żegnano też poborowych idących do wojska i składano przysięgi w różnych okolicznościach.

Kapliczki również stawiano na skraju miast lub wsi, na rozwidleniu dróg, przy cmentarzach. Drewniane kapliczki są miniaturą chat, murowane mają formę graniastosłupa, są bielone albo malowane na odcień błękitu. Twórcami kapliczek byli anonimowi artyści amatorzy. Cechuje je naiwny realizm sztuki ludowej. Symbolikę kapliczek tłumaczył dokonujący poświęcenia kapłan. Cztery ściany oznaczały cztery rzeczy ostateczne - śmierć, Sąd Boży, czyściec i piekło. Sklepienie symbolizowało niebo.

Najwięcej kapliczek, podobnie jak krzyży, postawiono w XVII wieku, w okresie kontrreformacji. Kościół propagował wówczas budowanie kapliczek, krzyży przydrożnych i stawianie figur, miały one dawać świadectwo Bogu. W XVII i XVIII wieku kapliczki stawiane były przez szlachtę, klasztory i proboszczów. Wiele z nich postawiono również w drugiej połowie XIX wieku. Wolni chłopcy w ten sposób dziękowali Bogu za uzyskaną wolność. W kapliczkach znajdują się m.in. figury i obrazy Matki Bożej oraz figury Serca Pana Jezusa, Pana Jezusa Cierpiącego, a także figury Świętych. W maju przy kapliczkach śpiewano pieśni, w wielu miejscowościach właśnie przy nich

odprawiano nabożeństwa majowe, aż do czasu wybudowania kościoła. Były więc one zaczątkiem kościołów. Kaplice służyły też jako schronienie przed burzą i upałem, były też miejscem odpoczynku dla pielgrzymów. Pielgrzymi zatrzymywali się przy kapliczkach, często śpiewając wówczas Litanię Loretańską, pieśni maryjne, lub pieśni związane z kultem danej kapliczki. Kiedy pielgrzymka wyruszała ze wsi, odprowadzano ją aż do figury za wsią. Powitanie pielgrzymów w parafii odbywało się natomiast przy pierwszym krzyżu na terenie parafii. Kapliczki i krzyże chronić miały przed zarazą, morowym powietrzem, pożarem i powodzią.

Krzyże i Kapliczki w Siennej



Kapliczka znajduje się na posesji państwa Wisłów - Sienna 27

Historia: Obecna kapliczka została wybudowana w czerwcu 1998 roku. Umieszczona wewnątrz figurka Najświętszej Maryi Panny została wyrzeźbiona w 1817 roku przez Jana Junera z Austrii. Natomiast ufundował ją w 1825 J. Kijaz. Pierwotnie figura Matki Boskiej stała w szczycie starego budynku, stojącego obok. Po 1953 roku figurka została przeniesiona do nowo wybudowanego domu, gdzie była ustawiona na ołtarzyku. Figura była noszona na procesje w parafii w Żywcu.

Powodem wybudowania nowej kapliczki była ostatnia wola zmarłego Jana Wisły oraz podziękowanie za ocalenie z wypadku samochodowego 3 młodych ludzi.

Kapliczka stoi przed domem państwa Chaberskich - Sienna 199

Historia: kapliczkę z kamienia rzeczno wystawił przed 1914r. Franciszek Rozmus (malarz), który malując dróżki kalwaryjskie przeziębził się i zmarł. Mieszkał w Siennej, nr domu 37. Istnieje przekaz źródłowy, który mówi, że Franciszek Rozmus w 1914r. miał 37 lat. Do dziś wewnątrz kapliczki znajduje się figura Niepokalanej rzeźbiona w drzewie lipowym, która była noszona na procesje w parafii w Żywcu. W 1958 roku w trakcie przebudowy drogi usunięto znajdujące się przy kapliczce drzewa - lipę i świerk. Jednocześnie przesuwał kapliczkę na pobocze śp. Franciszek Sowa wybudował nową kapliczkę z cegły.



Drewniany krzyż z figurką Jezusa wiszący na starej lipie w połowie drogi dojazdowej z Siennej do Leśnej.

Historia: Krzyż ma około 150 lat. Wisiał na ścianie w domu u Państwa Mydlarzy w Siennej 44. W czasie remontu domu Pani Maria Mydlarz-Kociołek powiesiła krzyż na lipie sąsiadującej z jej posesją, i tam pozostał.





Kapliczka Matki Boskiej usytuowana na granicy Leśnej i Siennej, na polu państwa Miziów, obok domów państwa Gruszków i Klisiów.

Historia: Kapliczka pochodzi z roku 1871. Wybudował ją śp. Pan Maniciniak. Obok rosły dwie lipy (do roku 2000), które uważano za "święte", bo jakby chronione przez tę kapliczkę. Miejscowi ludzie wierzyli, że figurka Matki Boskiej uzdrawia chore dzieci. Dlatego przynosili ubranka chorych dzieci, obwiązywali nimi figurkę w pasie i wierzyli, że moc figurki spowoduje ich uzdrowienie. Obecnie kapliczką opiekuje się Pani Aniela Mizia, która odnowiła tradycję sąsiedzkich majówek przy kapliczce.

Kapliczka na "Janotowym" - Wielidroga.

Historia: (według Genowefy Dziki) Marcin i Wiktoria Janotowie w 1928 roku na swoim polu wybudowali kapliczkę, jako podziękowanie za uzdrowienie syna Bolesława. Bolek jako 4-letni chłopiec w 1923 roku złamał nogę, która bardzo źle się goiła i nie chciała się zrosnąć. Mama Bolka wiele modlitw wznosiła do Matki Boskiej, prosząc Ją o uzdrowienie. Po kilku miesiącach Bolek wyzdrowiał. Wdzięczni za wysłuchanie prośby przez Maryję, rodzice Bolka wybudowali kapliczkę. Pieniądze na ten cel przesłał brat Marcina - Wojciech, przebywający w Ameryce.

Przy kapliczce gromadzili się mieszkańcy Siennej, szczególnie na wspólne majówki. Wielokrotnie we wspólnej modlitwie brał udział ks. Paciorek. Według Pana Karola Pietraszko w latach 50-tych XX wieku na majówki przy kapliczce mieszkańców Siennej zwoływała Orkiestra Sienniańska.



Figura przy drodze gminnej, na posesji państwa Urbańców. Stoi obok drewnianej dzwonnicy z 1926r.

Historia: Kiedyś otaczały ją dwie stare lipy. Kamienna figura Jezusa Nazareńskiego stoi na czworościennym postumencie z cokołem i gzymsem. Pierwotnie na figurze znajdował się, że fundatorem byli Stanisław i Agnieszka Habdasowie w 1811r. Obecnie napis jest zamalowany. Teraz została tylko data 1811.

Dzwonnica położona w środku wsi.

Historia: W 1915 roku ze składek mieszkańców za poległych na wojnie (1914-15) został zakupiony dzwonek. W 1919 roku zawieszono go na słupach, gdzie wisiał do 1926 r. W tym właśnie roku została wybudowana drewniana dzwonnica. W 1941 roku Józef Jakubiec i Anna Sapeta zdemontowali dzwonek i zakopali go w ziemi, ratując go w ten sposób przed konfiskatą niemiecką. W 1970 roku zdemontowano dzwonnice i wybudowano nową, którą jeszcze tego samego roku rozebrano. Ponownie zbudowano dzwonnice według pierwotnego wzoru. W latach 70-tych XX wieku ówczesne władze zabroniły używania dzwonka. W 1991 roku Pan Michał i Krystyna Sowa odremontowali dzwonek. Wrócił zwyczaj dzwonienia.



Drewniany krzyż ustawiony w ogródku u Państwa Wolfów - Sienna 182

Historia: Istnieją dwie wersje pochodzenia Krzyża. Według jednej Krzyż został postawiony przez śp. Jakuba Sapetę ok. 1890 roku na polnej miedzy. Około 1920 roku śp. Maciej Bednarz miał przenieść ten Krzyż na obecne miejsce.

Według drugiej wersji, Krzyż został postawiony w miejscu upamiętniającym ostatni pobyt śp. Katarzyny Bednarz z synem Janem, skąd zostali zabrani przez hitlerowców i wywiezieni do obozu, prawdopodobnie w Oświęcimiu, skąd już nie wrócili.



Metalowy Krzyż usytuowany w ogródku Państwa Smolońskich w pobliżu OSP Sienna

Historia: W latach 80-tych XIX wieku w Siennej szalała epidemia śmiertelnej cholery, która dziesiątkowała mieszkańców wsi. Po jej zakończeniu Franciszek Szymik wraz z żoną postanowił postawić na swoim półzależku dziękczynny Krzyż za ocalenie z choroby.

Po II wojnie światowej w czasie elektryfikacji wsi krzyż został złamany przez ekipę elektryków. W wyniku interwencji pana Pawlusa Krzyż został naprawiony.

Obecnie Krzyż nie stoi w pierwotnym miejscu. W 1957 roku w trakcie poszerzania drogi, Krzyż został przeniesiony.

Mała kapliczka św. Antoniego i Krzyż zawieszony na lipie, przy drodze tzw. "Wieliodroże" na granicy Siennej, Pietrzykowic i Podlesia albo kapliczka na Kabatach.

Historia: Jeszcze wiele lat przed II wojną światową na starej lipie (dziś liczy ok. 200 lat) przy skrzyżowaniu polnych dróg z Pietrzykowic, Siennej i Żywca, umieszczona była mała kapliczka z figurką św. Antoniego. Stąd pola znajdujące się w pobliżu kapliczki nazywano "u Antoniego". Mieszkańcy Lipowej chodzący tą drogą do Żywca na targ, zatrzymywali się tutaj by odpocząć, schronić się przed deszczem a nawet przed burzą, bo jak mówili: "pod tą lipą i pod opieką św. Antoniego nikomu krzywda się nie stanie". W to drzewo nigdy nie uderzył piorun.

W 1980 roku kapliczka została zniszczona przez chuliganów. Wówczas pan Kozak z Żywca zrobił małą kapliczkę i powiesił na miejscu zniszczonej. W 2003 roku państwo Piegowie z Siennej ufundowali nową kapliczkę, w której umieścili figurkę św. Antoniego wyrzeźbioną przez Jerzego Dziki z Gilowic. Została ona poświęcona przez księży z Leśnej w czasie nabożeństwa święcenia pól w roku 2003.



Czy wiesz, że...?

W naszej wiosce mamy pomnik przyrody. Jest nim prawie 400-letnia lipa, rosnąca w podwórku Pani Wandy Piątek.